

Міністерство освіти і науки України
Польське Товариство педагогіки філософічної
імені Броніслава Ф.Трентовського (TRF)
Наукове польсько-українське товариство Україна-Польща
Національна академія педагогічних наук України,
Відділення загальної педагогіки та філософії освіти
Інститут вищої освіти НАПН України
Інститут педагогіки НАПН України
Інститут філософії імені Григорія Сковороди НАН України
Університет Григорія Сковороди в Переяславі
Національний літературно-меморіальний музей Г.С.Сковороди
Харківський національний педагогічний університет
імені Г.С. Сковороди

МАТЕРІАЛИ
XXIII міжнародної
науково-практичної конференції
ОСВІТА І ДОЛЯ НАЦІЇ
ОСВІТА ТА ЕКЗИСТЕНЦІЙНІ ВИКЛИКИ
СУЧАСНОСТІ:
ВІЙНА ТА НОВІ РІЗНОВИДИ ПАНДЕМІЇ

30 вересня 2022 року

Харків
ХНПУ – 2022

комплексу ідей додається ще інформаційно-медійна складова зі значним виховним, але також й маніпулятивним потенціалом. Нейтралізацію останнього зазвичай пов'язують з опануванням техніки критичного мислення. Визнаючи необхідність опанування таких технік для орієнтації у світовій політиці, хочу зазначити, що їм також притаманний ризик підпорядкування політичній ідеології, як це має місце у Росії.

Мені особисто дуже близька доля Харкова, зокрема Харківського національного педагогічного університету імені Григорія Сковороди, який зазнав руйнації під час перших тижнів російської навали. Як почесний доктор цього університету я не тільки співчую моїм колегам, а й беру активну участь в інформаційному захисті України та українців. Засудження цієї війни та викриття військових злочинів сьогодні є актуальним завданням для європейської філософської спільноти. Ця конференція, що проводиться у вельми скрутних обставинах, свідчить, що харківські філософи займають першу лінію ідеологічного фронту і роблять вагомий внесок у справу мира, викриваючи своєчасно підступні наміри агресора.

МИР І ВІЙНА

У ПОСТІНДУСТРІАЛЬНИХ СОЦІОКУЛЬТУРНИХ КОНТЕКСТАХ

***Култаєва М.Д., завідувачка кафедрою філософії,
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди,
доктор філософських наук, професор, член-кореспондент НАПН України***

Українське суспільство сьогодні відстоює свою свободу, гідність і право на незалежне існування в межах міжнародно визнаних територіальних кордонів. Засудження російської агресії більшістю країн світу і солідарність з Україною, міста і села якої перетворюються на згарища, свідчить про те, що консолідовані сили миру мають потужний воєнний потенціал, здатний протистояти загарбницьким геополітичним амбіціям і практикам силового розв'язання конфліктів.

Відстоювати мир сьогодні, на жаль, треба тими ж методами, які застосовує зухвалий агресор. Ця війна за своїми параметрами, абстрактними формулюваннями цілей і перспектив завершення, а також й передусім у технологічному сенсі принципово відрізняється від своїх історичних

праобразів, бо в ній задіяний штучний інтелект і відбувається випробування нових типів зброї масового знищення. Масштабні руйнації урбаністичних і сільських ландшафтів, невинуваті збитки, нанесені флорі і фауні України, геодезичні деформації, спричинені ракетними обстрілами, демографічна катастрофа – це далеко не повний перелік проявів глобальної цивілізаційної катастрофи, локалізованої в українському геополітичному просторі у часи, коли світ ще не оговтався від пандемії. Без перебільшення можна сказати, що війна в Україні є великою раною на тілі європейського людства.

У добу постіндустріальних трансформацій загально цивілізаційного формату у парадоксальний спосіб відбувається рефеодалізація політичного мислення, актуалізуються теми боротьби за ресурси між державами, а також за статус супердержав. Ця тенденція у її зародку була проаналізована ще представниками Франкфуртської школи (Т.Адорно, М.Горкгаймер, В.Беньямін) [1].

Український досвід не тільки ведення війни, а й її переживання вимагає переосмислення стратегій і практик мирного співіснування у реаліях постіндустріального суспільства. Це торкається також і сучасної педагогіки миру, яка потребує не тільки і не стільки впровадження новітніх педагогічних технологій, скільки посилення морально-етичної складової. Ще за кілька років до початку війни в Україні такий поворот набув широкого обговорення у широких колах європейської громадськості. Зупинюсь тільки на одному аспекті, важливість якого особливо акцентується заступником директора Гамбурзького інституту теології та миру Бернардом Кохом. Зокрема він акцентує питання щодо моральної припустимості застосування дронів як цілковито автоматизованих роботів-вбивць (Tötungsroboter). Використання останніх, разом з іншими автоматизованими знаряддями знищення тих чи інших об'єктів, як слушно зазначає Кох, має підпорядковуватись не утилітаристській логіці ведення війни, а регламентуватись нормами міжнародного права та настановами універсальної етики [Koch, 2017: 9].

Риторика захисту і самозахисту у випадку застосування автоматизованого озброєння, до якої вдаються зазвичай агресори, приховує їхні диктаторські і колонізаторські наміри і переслідує за мету маніпулювання свідомістю мирного населення, переконуючи його у начебто безкровному способі ведення воєнних операцій. Воєнна глобалізація, включно з глобалізацією військової науки та розробки нових видів зброї масового знищення, корупційні схеми торгівлі військовою технікою та обладнанням обумовлюють посилення ризиків

цивілізаційної деградації. Це зокрема знаходить прояв у змінах розуміння стану миру, змістовного наповнення цього поняття. Передусім тут відсуваються на задній план екзистенціальні семантики миру, натомість акцентуються закладені у ньому геополітичні смисли.

Мир в опціях примусу є цілковито іншою реальністю, ніж мир в опціях свободи. Ульрих Бек слушно вказує на парадоксальність практик примусу до миру, бо поняття миру у даному випадку наповнюється семантиками війни. Цю тенденцію він називає «мілітаристським гуманізмом або погрожуванням війною» [Beck, 2004: 195–196]. На жаль, така риторика та її онтологічний конотант сьогодні перейшли зі статусу можливості у реалії повсякденного життя.

Сучасна педагогіка миру має урахувати окреслені вище тенденції. Це є передумовою подолання апелятивного характеру виховних практик, орієнтованих на європейські цінності з домінантами свободи і толерантності.

Література

1. Култаєва М.Д. (2017).. Освіта та її деформації у сучасній культурі: до актуальності теорії напівосвіти Т. Адорно у сучасних соціокультурних контекстах, в: Філософія освіти, 2017, N 1(20). С. 13–195.
2. Beck Ulrich (2004). Der kosmopolitische Blick oder: Krieg ist Frieden. Frankfurt am Main: Suhrkamp. 288 S.
3. Koch Bernard. Bewaffnete Drohnen (2017). In: Information Philosophie, N 3. 2017. S. 8–15.

ФІЛОСОФСЬКІ ДИСКУРСИ ПЕРСОНАЛЬНОЇ ТА КОЛЕКТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ДОБИ НОВІТНІХ ЕКЗИСТЕНЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ

***Усов Д.В., доктор філософських наук, професор,
професор кафедри суспільних наук, Черкаський інститут пожежної безпеки
Героїв Чорнобиля Національного університету цивільного захисту України***

Актуально-плідно виоформлені у назві по-справжньому міжнародної та міждисциплінарної конференції «екзистенційні виклики сучасності» уможлиблюють нове, заглиблене у трагічне сьогодення, бачення усталених філософських, теоретичних та практичних проблем. Йдеться насамперед про проблему відповідальності у зв'язку з проблемами свободи та справедливості, витлумачену у новітніх європейських та вітчизняних контекстах. Однією з прикметних та важливих для українського читача в річищі дискурсу

Зміст

1. Бойчук Ю.Д. Педагогічний авангард України у добу випробувань.....	3
2. Кристоф Асмут. Війна в Україні. Погляд з Німеччини	4
3. Култаєва М.Д. Мир і війна у постіндустріальних соціокультурних контекстах	5
4. Усов Д.В. Філософські дискурси персональної та колективної відповідальності за доби новітніх екзистенційних викликів.....	7
5. Дольська О.О. Пандемія, Е-освіта і шлях до форм нової соціальності	12
6. Радіонова Н.В. Культура миру в комунікативних практиках Слобожанщини ХІХ ст.	14
7. Триняк М.В. Інтеркультурні комунікації у контекстах прихованої і неприхованої агресії.....	16
8. Іващенко О.В. Військово-патріотичне виховання засобами графіки	18
9. Сошніков А.О. Знищення українських музеїв як частина російської політики геноциду українського народу	19
10. Дроботенко М.О. Трансформація освітніх і виховних практик в екстремальних умовах війни та пандемії.....	22
11. Пилипенко С.Г. Семантики війни та миру у сучасному дискурсі Землі.....	25
12. Шевченко Л.А. Етична цінність права в житті українців (середина ХVІІ–ХVІІІ ст.).....	26
13. Дяченко К.А. Феномен настрою і виклики сьогодення: екзистенційний рівень	30
14. Сошнікова О.М. Музей і війна (з досвіду роботи музеїв Харківщини під час воєнного стану в Україні від 24 лютого 2022 року)	32
15. Корж Г.В. Виховний потенціал історичної пам'яті у практиках військово-патріотичного виховання	35
16. Морська Н.Л. Цінність освіти під час війни: імператив гуманітарної сутності	37
17. Швидун Л.Т. Освітні мобільність в екстремальних ситуаціях війни та пандемії	40
18. Чайка Л.Є. Символи миру в українській культурі.....	45
19. Бакуменко О.В. Гуманістичний потенціал технічної творчості.....	46